

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидата юридичних наук, доцента Бухтіярової Ірини Геннадіївни
дисертаційне дослідження Буряченко Олесі Анатоліївни на тему
«Правовий статус органів досудового розслідування Національної поліції
України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення»,
подану на здобуття на наукового ступеня доктора філософії у галузі знань
08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах активізації євроінтеграційних процесів в Україні здійснюється реформування вітчизняної правоохоронної системи з метою вдосконалення й модернізації структури й діяльності правоохоронних органів з урахуванням європейських стандартів. Для забезпечення виконання завдань правової держави необхідне формування відповідної організації та функціонування органів досудового розслідування. Відповідно, на органи досудового розслідування закон покладає обов'язок застосовувати всі заходи для здійснення швидкого, якісного та неупередженого розслідування. Вдосконалення та пошук найбільш оптимальних шляхів (варіантів) діяльності органів досудового слідства ведуть до змін, реструктуризації та доповнення кримінально-процесуального законодавства, розробки та впровадження нових нормативно-правових актів. Проте, не слід забувати, що при реформуванні не можна сподіватися на позитивні результати, не знаючи та не досліджуючи історію об'єкта реформування, а також етапи та умови його формування та розвитку.

Невід'ємною передумовою реалізації принципів законності та верховенства права, на яких базується державне управління в будь-якій демократичній правовій державі і загалом правової урегульованості діяльності органів державної влади, є встановлення їх адміністративно-правового статусу. Адміністративно-правовий статус органів досудового розслідування і адміністративно-правовий статус слідчих та дізнавачів, зокрема, є недосконалими, а законодавство, що регулює це питання, часто є колізійним і фрагментарним. Адже при цьому й сучасний незадовільний стан безпеки в державі та високий рівень злочинності зумовлюють розширення кола завдань, що постають перед органами досудового розслідування, підвищення складності справ, суттєву напруженість праці тощо. У зв'язку з цим необхідним є не лише

чітке бачення сутності поняття адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування, але й практичне узгодження і належне законодавче закріплення його окремих елементів – сфери компетенції, прав і обов'язків, повноважень тощо. Тому питання удосконалення адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування Національної поліції України є своєчасним і актуальним. Тому низка проблемних питань визначення правового статусу органів досудового розслідування Національної поліції України, у тому числі, при здійсненні проваджень у справах про адміністративні правопорушення потребують подальшого вирішення.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Науковий рівень і публікації здобувачки на підставі аналізу та порівняння між собою за змістами є взаємовідповідними та відображають зміст і сутність однієї наукової проблематики, що безперечно свідчить про глибоке й ґрунтовне опрацювання теми, її об'єкта й предмета. Вступ характеризується високим рівнем аргументації щодо необхідності опрацювання основних структурних елементів дисертації, вказується їх взаємопов'язаність та компліментарність одне відносно одного, аналіз змісту, висновків до кожного розділу та загальних висновків до роботи свідчить про правильність вибору інструментарію наукового дослідження, його влучність та можливість викладу шляхів розв'язання основних проблем саме завдяки високому науковому рівню відповідної дисертаційної праці.

Основні наукові результати дисертаційної роботи опубліковано в п'яти наукових статтях, що опубліковані в виданнях уключених до категорії «Б», а також п'яти науково-практичних конференціях міжнародного та всеукраїнського рівня.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Авторкою, на підставі проаналізованого обґрунтовано низку науково-практичних положень за відповідними рівнями наукової актуальності, найбільш цікавими, крім визначених уперше, на мою думку є удосконалені: визначення адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування НП України як системи визначених нормативно-

правовими актами цілей, завдань, функцій, принципів, структурно-організаційних і компетенційних елементів, які в сукупності дають можливість цим суб'єктам здійснювати захист особи, суспільства та держави від кримінальних та адміністративних правопорушень, забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних, адміністративних правопорушень, виявлення причин і умов, які сприяють їх вчиненню, і вжиття заходів щодо їх усунення; уявлення про порядок здійснення проваджень у справах про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється ч. 4 ст. 184 КУпАП, ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП, а також шляхи удосконалення даного виду процесуальної діяльності; положення про вдосконалення адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування НП України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення, шляхом конкретизації їх завдань, функцій та повноважень у даній сфері.

Крім цього, авторка обґрунтовує, що дістали подальший розвиток: – дослідження питань реалізації органами досудового розслідування адміністративної відповідальності за розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист; обґрунтування доцільності закритого розгляду справ про адміністративні правопорушення, у разі якщо їх відкритий розгляд суперечить інтересам охорони таємниці досудового розслідування; пропозиції щодо надання органам НП повноважень, здійснювати адміністративне затримання при ухиленні свідка, потерпілого, експерта, спеціаліста, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора, а також при розголошенні особою, що притягається до адміністративної відповідальності, відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Про наукову обґрунтованість тематики визначеної автором свідчить не лише велика кількість проаналізованої літератури, що пов'язана з предметом і об'єктом дослідження, а також її взаємопов'язаність з нормативно-правовим підґрунтям та сучасними реаліями правозастосування, що відображається в розумінні

автора основних аспектів реалізації правового статусу органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення.

Тема дисертації узгоджується з положеннями Указу Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»; Указу Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023 «Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки»; Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки, затвердженої наказом МВС України від 11 червня 2020 року № 454; Стратегічного плану розвитку Національної академії внутрішніх справ на 2018-2024 роки, затвердженого рішенням Вченої ради НАВС від 27 лютого 2018 року; Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки, затвердженим рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 21 грудня 2020 року (протокол № 23).

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Підведені в дисертаційному дослідженні висновки та рекомендації, що й формують наукову новизну даного дослідження розроблені відповідно до вимог законодавства України, з дотриманням норм і стандартів академічної доброчесності. З метою глибокого аналізу наукових категорій і необхідності комплексного дослідження правового статусу органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення було досліджено праці інших вчених і дослідників, законодавство України та інформаційно-аналітичні матеріали.

Під час дослідження застосовано загальнонаукові та спеціальні методи, а саме: діалектичний метод, що дозволив здійснити дослідження поняття та змісту адміністративно-правового статусу органів досудового розслідування НП України, а також механізму реалізації правового статусу органів досудового розслідування НП України у провадженні в справах про адміністративні правопорушення; системно-структурний, який допоміг здійснити оцінку стану

дослідження проблем діяльності органів досудового розслідування НП України у провадженні в справах про адміністративні правопорушення, а також за допомогою якого вдалося з'ясувати особливості організаційно-правових засад діяльності органів досудового розслідування НП України як суб'єктів адміністративної юрисдикції; за допомогою дедуктивного методу було розроблено концептуальні напрями розвитку організаційно-правових засад діяльності органів досудового розслідування НП України як суб'єктів адміністративної юрисдикції, а також визначено напрями удосконалення процесуальних засад діяльності зазначених органів у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення; формально-догматичний сприяв дослідженню діючих нормативно-правових актів, а також практики їх застосування при реалізації адміністративної відповідальності, за правопорушення, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184, ст.ст.185-4 та 185-11 КУпАП; порівняльно-правовий метод допоміг проаналізувати проблемні питання кваліфікації адміністративних правопорушень, підвідомчих органам досудового розслідування НП України, та їх відмежування від аналогічних кримінальних правопорушень.

Авторка зазначає, що обрана методологія та відповідний концептуальний підхід, з урахуванням окреслених завдань і мети дослідження, цілей щодо розв'язання основних наукових завдань дозволили фундаментально підійти до питання тлумачення загальноправових і спеціальних категорій, окреслити всі необхідні елементи юридичних явищ і підкреслити не лише актуальність відповідної теми та виокремити й загострити увагу читача на найбільш проблемних питаннях, а й запропонувати ймовірні шляхи їх розв'язання найбільш ефективними інструментами.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Теоретичне значення положень дисертаційного дослідження полягає в тому, що воно містить новітні визначення основних понять, термінів і явищ, що безпосередньо стосуються правового статусу органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення, не лише на локальному прикладному рівні, а й з огляду на необхідність подальшого вдосконалення відповідних положень в межах науки

адміністративного права. Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що основні та точкові результати дисертаційного дослідження, загальні пропозиції до законотворчої діяльності, а також до проектування організаційно-розпорядчих відомчих (міжвідомчих) нормативно-правових актів може бути використано в: законотворчому процесі – для вдосконалення законодавства, що регламентує адміністративно-юрисдикційну діяльність Національної поліції щодо протидії правопорушенням; правозастосовній практиці – для підвищення ефективності протидії органами Національної поліції правопорушенням; освітньому процесі – під час викладання навчальних дисциплін «Адміністративна відповідальність», «Адміністративно-деліктне право», «Адміністративний процес», «Сучасні аспекти адміністративної відповідальності» тощо; науково дослідній роботі – для подальшого дослідження проблем адміністративно-юрисдикційної діяльності щодо протидії органами Національної поліції адміністративним правопорушенням.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертаційне дослідження Буряченко Олесі Анатоліївни на тему «Правовий статус органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення» має чітку структуру, визначену вимогами, що викладені в положеннях МОН та, зокрема, у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року, № 44.

Дисертаційна робота Буряченко Олесі Анатоліївни складається зі вступу, трьох розділів, які включають в себе вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (220 найменувань на 24 сторінках) та додатків (на 34 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 266 сторінок, із яких обсяг основного тексту – 208 сторінок.

Структурно, дисертаційне дослідження складається з трьох основних розділів, у яких поетапно розкрито всі необхідні для досягнення мети й завдань елементи.

Перший розділ «Теоретико-методологічні засади дослідження правового статусу органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення» містить дослідження стану наукових досліджень проблем діяльності органів досудового розслідування НП України в справах про адміністративні правопорушення, дозволило встановити потужний теоретичний та методологічний базис відносно питань загальної діяльності зазначених органів у контексті її регулювання з боку кримінального процесуального законодавства. Одночасно відповідний аналіз засвідчив про відсутність системних та ґрунтовних наукових розробок щодо вивчення правового статусу органів досудового розслідування НП України в справах про адміністративні правопорушення.

Авторкою пропонується адміністративно-правовий статус органів досудового розслідування НП України розглядати як систему визначених нормативно-правовими актами цілей, завдань, функцій, принципів, структурно-організаційних і компетенційних елементів, які в сукупності дають можливість цим суб'єктам здійснювати захист особи, суспільства та держави від кримінальних та адміністративних правопорушень, здійснення швидкого, повного та неупередженого провадження у справах про адміністративні правопорушення (віднесених до підвідомчості органів досудового розслідування НП), виявлення причин і умов, які сприяють учиненню цих правопорушень, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення.

Також визначено, що провадження в справах про адміністративні правопорушення як сфера об'єктивізації діяльності органів досудового розслідування НП України слід розглядати як основу на нормах адміністративно-процесуального права сукупність послідовно вчинених процесуальних дій, відповідно до стадій та їх особливостей, посадовими особами цих органів щодо здійснення проваджень у справах про адміністративні правопорушення, у зв'язку із виявленими під час досудового розслідування відповідними підставами, задля забезпечення винесення законних і об'єктивних рішень та притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які вчинили адміністративні правопорушення.

Другий розділ «Провадження в справах про адміністративні правопорушення органами досудового розслідування Національної поліції України» містить позицію здобувачки, що через неоднозначність, при розгляді судами справ про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється ч. 4 ст. 184 КУпАП, існує необхідність встановлення чітких юридичних критеріїв, які б надавали можливість однозначно визначати випадки, коли реалізація даної норми буде обґрунтовано та не викликатиме сумнівів щодо наявності або відсутності в діянні, вчиненому неповнолітнім, ознак кримінального правопорушення, оскільки статистичні дані вказують на велику кількість закритих або направлених на доопрацювання проваджень за вказане правопорушення.

Авторка пропонує відмовитись від закріплення у диспозиції ст. 185-4 КУпАП такого критерію як «злісність», оскільки це викликає неоднозначність тлумачення та правозастосування даної норми під час реалізації органами досудового розслідування НП адміністративної відповідальності за правопорушення, що може полягати у злісному ухиленні свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки до зазначених органів.

Третій розділ «Напрями удосконалення правового статусу органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення» містить позицію, що органи досудового розслідування НП України та їх посадові особи можуть бути віднесені до суб'єктів адміністративної юрисдикційної діяльності, оскільки згідно законодавства вони наділені повноваженнями здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення. Сама ж адміністративно-юрисдикційна діяльність названих суб'єктів – це визначена нормами матеріального та процесуального адміністративного права, виконавчо-розпорядча діяльність щодо здійснення проваджень у справах про адміністративні правопорушення, відповідальність за які встановлюється частиною 4 ст. 184 КУпАП, а також ст.ст. 185-4 та 185-11 КУпАП.

Авторкою обґрунтовано доцільність внесення низки змін до норм КУпАП, що забезпечить удосконалення процесуальних засад діяльності органів досудового розслідування НП України в справах про адміністративні

правопорушення, запропоновано внести зміни до Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах, затвердженої наказом МВС від 6 листопада 2015 року № 1376, а також Інструкції з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі, затвердженої наказом МВС від 07 листопада 2015 року №1395 щодо залучення до справи про адміністративне правопорушення копій матеріалів кримінального провадження, а також щодо порядку повідомлення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, про місце і час розгляду справи або складання протоколу про адміністративне правопорушення.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Позитивно оцінюючи отриманні Буряченко Олесею Анатоліївною результати здійсненого дослідження, підкреслюючи їх наукову та практичну цінність, необхідно звернути увагу на деякі дискусійні питання, зокрема:

По-перше, авторка у першому розділі пропонує визначення провадження в справах про адміністративні правопорушення, що здійснюються органами досудового розслідування Національної поліції України, проте у роботі не розкривається загальна характеристика проваджень в справах про адміністративні правопорушення, їх особливості та класифікація.

По-друге, у другому розділі пропонується становлення чітких юридичних критеріїв, які б надавали можливість однозначно визначати випадки, коли реалізація ст. 184 КУпАП буде обґрунтована та не викликатиме сумнівів щодо наявності або відсутності в діянні, вчиненому неповнолітнім, ознак кримінального правопорушення. Таким критерієм пропонується вважати застосування до неповнолітнього ст. 498 «Підстави для застосування примусових заходів виховного характеру» КПК України, проте у роботі не здійснюється аналіз зазначеної норми та практики її застосування.

По-третє, у другому розділі роботи здійснюється аналіз складу правопорушення, передбаченого ст. 185-4 КУпАП, що може полягати у злісному ухиленні свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора. Одночасно у даному розділі

недостатньою мірою аналізується об'єктивна сторона даного правопорушення та не надається вичерпна характеристика змісту такого діяння як «ухилення».

Водночас, окреслені проблемні питання не впливають на загально позитивну оцінку дисертаційного дослідження, свідчать про високий науковий рівень опрацювання й глибину наукового аналізу, а також на наявність проблематики в контексті здійснюваного дослідження.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час аналізу рецензованої дисертації та опублікованих праць Буряченко Олесі Анатоліївни фактів порушення академічної доброчесності не виявлено.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Буряченко Олесі Анатоліївни на тему «Правовий статус органів досудового розслідування Національної поліції України у провадженнях в справах про адміністративні правопорушення» є завершеною кваліфікованою науковою працею, що має вагомe теоретичне і практичне значення, відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року, № 44, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її авторка Буряченко Олеся Анатоліївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент –
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування Національної
академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Ірина БУХТІЯРОВА

